

Милена Момчилов, истраживач – приправник

Институт за упоредно право, Београд

УГОВОР О СЕФУ – ПРОБЛЕМ И ЗНАЧАЈ ОДРЕЂИВАЊА ПРАВНЕ ПРИРОДЕ¹

Одређење правне природе уговора од великог је теоријског, али и практичног значаја. У ситуацији када одређено питање у вези са конкретним уговором није посебно уређено правилима тог уговора, проналажење меродавних прописа претпоставља утврђивање његове правне природе. Док, са једне стране, одређење правне природе уговора у правној теорији и пракси обично не изазива нарочите дилеме, дотле, са друге стране, у погледу појединих уговора питање правне природе постаје предмет великих дискусија. Када је реч о уговору о сефу, у упоредноправној теорији не постоји јединствен одговор на питање у чему се састоји његова правна природа. Такође, правно уређење овог уговора је у већини правних система рудиментарно. Имајући то у виду, одређење правне природе уговора о сефу постаје нарочито значајно.

У овом раду, аутор настоји да прикаже анализу уговора о сефу у покушају утврђивања његове правне природе, уз указивање на значај, али и проблеме њеног одређења, те на различитост у схватањима правне теорије и праксе када је реч о овом питању. У раду је покушано да се, методом упоређивања уговора о сефу са појединим уговорима грађанског права, утврди са којим од тих уговора уговор о сефу дели највише карактеристика, те правила ког уговора су најподобнија за сходну примену на неуређена питања уговора о сефу. Другим речима, уз уважавање чињенице да уговор о сефу има велики број особина по којима се разликује од других уговора, покушано је да се, упоредним методом, утврди која би правила грађанског права логички била најадекватнија за сходну примену на уговор о сефу. На тај начин, одређење правне природе уговора о сефу добија подједнак теоријски и практичан значај, решавајући велики број практичних проблема, а истовремено служећи даљем развоју правне мисли.

Кључне речи: Уговор о сефу; Сеф; Правна природа; Закуп; Остава; *Sui generis* уговор.

Милена Момчилов, *m.momcilov@iur.rs*, ORCID: 0000-003-0707-9711.

¹ Рад представља измењену и скраћену верзију мастер рада одбрањеног на Правном факултету Универзитета у Београду.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Уговор о сефу познат је готово свим правним системима. Тако је и српски законодавац, имајући у виду његове специфичности и његов све већи практични значај, овај уговор регулисао као посебан именовани уговор. Према законској дефиницији, уговор о сефу представља уговор у коме се обавезује банка да стави на употребу кориснику сеф за одређени период времена, а корисник се обавезује да за то плати банци одређену накнаду.²

Иако именовани уговор, правила српског права која га уређују нису детаљна, тако да многа питања која се у вези са овим уговором могу поставити остају непокривена. Којим ће се правилима попунити правне празнине, зависи пре свега од правне природе уговора о сефу. Уопштено, правну природу било ког уговора може представљати искључиво уговор који је по логици, суштини и начину функционисања у довољној мери сличан уговору чија се правна природа одређује. Такође, да би одређење правне природе уговора имало, поред теоријског, и практични значај, правну природу уговора искључиво треба тражити међу именованим уговорима. Како неименовани уговори ни сами нису уређени законом, отуда ни констатација да неименовани уговор представља правну природу неког уговора не би решила практични проблем одређивања меродавних прописа за попуњавање правних празнина.

У правној теорији разликује се неколико схватања о правној природи уговора о сефу. На једној страни су аутори који стоје на становишту да је уговор о сефу по својој правној природи уговор о остави. Друга група аутора сматра да се правна природа уговора о сефу „крије“ у уговору о закупу. Трећи, пак, уговор о сефу третирају као мешовит уговор са, пре свега, елементима уговора о закупу и уговора о остави. Најзад, четврта група аутора је схватања да од одређења правне природе уговора о сефу треба одустати из разлога његовог значајног разликовања од других уговора, те га, као таквог, сматрају специфичним (*sui generis*) уговором.

2. СЕФ И ОСТАВА

2.1. Начелна разматрања

Историјски посматрано, у покушају одређења правне природе уговора о сефу, најпре су се јавила схватања о остави као правној

² Закон о облигационим односима – ЗОО, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 57/89 и *Службени лист СРЈ*, бр. 31/93, чл. 1061, ст. 1.

природи овог уговора.³ Аутори који заступају ово становиште полазе од одређења уговора о сефу као депозитног банкарског посла.⁴ Такође, у теорији се уочило да се смисао уговора о сефу, баш као и уговора о остави, састоји у чувању ствари, те да из тог разлога његову правну природу треба тражити у уговору о остави.⁵ Штавише, традиционални назив за уговор о сефу био је трезорна остава, што је ауторима овог става представљало додатни аргумент.⁶ Чини се, ипак, да назив једног уговора ни у ком случају не сме одредити његову квалификацију, па ни прејудуцирати његову правну природу.⁷ *A contrario*, одређивању правне природе уговора, како је већ поменуто, треба да претходи анализа његове суштине, логике и начина функционисања.

2.2. Остава као могућа правна природа уговора о сефу

Према српској позитивноправној дефиницији, уговор о остави је уговор којим се један уговорник (оставопримац) обавезује да уз награду или без ње, прими покретну ствар другог уговорника (оставодавца), да је чува и да је врати кад је овај буде затражио.⁸ Шире гледано, уговор о сефу дели одређене особине са уговором о остави.

Наиме, чување ствари на сигурном, безбедном месту разлог је закључења како уговора о остави, тако и уговора о сефу. Као што оставодавац закључује уговор о остави, те предаје одређену ствар оставопримцу на чување, тако и корисник закључује уговор о сефу како би обезбедио чување ствари у сигурном простору. Ипак, чување као разлог закључења уговора треба разликовати од чувања као карактеристичне престације. Тако, чување ствари као кауза закључења уговора не значи аутоматски и постојање обавезе неке од уговорних страна да ствар чува. Тако, иако се, како је наведено, и уговор о сефу и уговор о остави закључују ради чувања ствари, разлике, ипак, постоје на плану карактеристичних престација. Док оставодавац, са једне стране, поверава оставопримцу ствари на чување, дотле, са друге

³ Б. Т. Благојевић, *Посебни део облигационог права*, Београд 1939, 205; Б. Лоза, *Облигационо право – посебни део*, Сарајево 1977, 183.

⁴ Н. Јовановић, В. Радовић, М. Радовић, *Трговинско право*, Београд 2020, 516.

⁵ М. Esper *et. al.*, *Manual de contratos civiles y comerciales, parte especial*, Abeledo – Perrot, Buenos Aires 2011, 690.

⁶ Ово је таква врста оставе код које банка у својим просторијама ставља своје комитенту на располагање одређене сигурносне преграде (касета, кутија, трезор, сеф) у коме овај чува одређене ствари веће вредности (драгоцености, хартије од вредности и сл.). С. Перовић, *Облигационо право*, Београд 1980, 754.

⁷ „За оцену правне природе неког односа није битно како је исти означен, већ каква је његова садржина (*falsa nominatio non nocet*).“ Пресуда Привредног апелационог суда у Београду, 4 Пж 5454/19 од 11. марта 2020. године.

⁸ ЗОО, чл. 712, ст. 1.

стране, из уговора о сефу не произлази обавеза даваоца сефа да чува ствари које се у сеф похрањују, о чему ће касније бити речи.

Поред чувања као каузе закључења уговора (чувања у ширем смислу), уговор о сефу и уговор о остави чине се сличним и по томе што ни оставопримац (осим код неправне оставе), ни банка нису овлашћени да користе ствари које су предмет чувања. Ипак, док оставопримац, пријемом ствари на чување постаје непосредни држалац примљене ствари, те је фактички у могућности да је користи,⁹ давалац сефа ни у једном тренутку не стиче државину на стварима у сефу, те самим тим, коришћење ствари од стране даваоца сефа није ни фактички могуће. О државини на сефу и стварима из сефа биће речи касније.

Чини се да запажене сличности ова два уговора нису довољне за квалификацију уговора о сефу као уговора о остави. Штавише, далеко бројније и значајније разлике између ова два уговора говоре у прилог томе да се остава не би требало сматрати правном природом уговора о сефу.

Прва разлика може се уочити на плану битних елемената уговора. Наиме, битни елементи уговора о сефу су одређење сефа, време на које је банка дужна да стави сеф кориснику на употребу, те накнада коју корисник сефа плаћа банци за пружену услугу.¹⁰ Дакле, није потребно да саговорници предвиде које ствари ће корисник сефа положити у сеф.¹¹ Уместо одређења ствари, значај битног елемента уговора о сефу има одређење самог сефа (простора за чување ствари).¹²

⁹ Иако је коришћење ствари фактички изводљиво, оставопримцу је забрањено да употребљава ствар која му је дата на чување, осим у случају неправне оставе. Вид. ЗОО, чл. 716, ст. 1.

¹⁰ Б. Лоза, „Уговор о сефу“ (чл. 1061), *Коментар Закона о облигационим односима* (ур. Б. Т. Благојевић, В. Круљ), Савремена администрација, Београд 1983, 2153.

¹¹ И. Јанковец, *Привредно право*, Београд 1999, 604; М. Васиљевић, *Трговинско право*, Београд 2018, 393.

¹² Законом о облигационим односима је, системом негативне генералне клаузуле, утврђено које ствари корисник сефа не сме ставити у сеф (предмет или производ који може угрозити сигурност банке или других сефова). ЗОО, чл. 1063, ст. 1. Начелно, у сеф се може похранити било која ствар, уз поштовање прописаног законског ограничења. У случају повреде прописане забране, банци је дато право да изјави раскид уговора. ЗОО, чл. 1063, ст. 2. Банке често општим условима пословања наводе, *exempli causa*, које се ствари могу похранити у сеф (драгоцености, вредносни папири, документа и сл.), као и ствари које се у сеф не смеју уносити (запаљиви и експлозивни предмети и ствари, односно било шта што може да угрози сигурност других клијената, запослених и просторија банке или оштети сефове и њихов садржај). НЛБ Комерцијална банка ад Београд, Издавање сефова, Сефови НЛБ Комерцијалне банке – чувари Ваших вредности, <https://www.kombank.com/sr/-stanovnistvo/ostalo/izdavanje-sefova>, 15. јул 2022.

Супротно, код уговора о остави, одређење ствари која се предаје оставопримцу на чување представља елемент у погледу кога се уговорне стране морају споразумети да би уговор пуноважно могао наступити.

Даље, ова два уговора разликују се на плану обавезе чувања ствари. За разлику од оставе, код уговора о сефу нема предаје ствари на чување.¹³ Уместо на чување ствари, банка се обавезује да кориснику стави одређени сеф на употребу. Другим речима, банка се обавезује да кориснику омогући приступ унутрашњости сефа (што чини предајом кључева – симболичка предаја). Стога, полагање ствари у сеф не третира се њиховом предајом банци на чување.

Такође, како је већ поменуто, банка ни у једном тренутку не стиче државину на стварима похрањеним у сеф, већ исту задржава корисник, као једини овлашћен да тој ствари приступи. Супротно, код оставе, предаја ствари на чување значи и пренос државине на предметној ствари са оставодавца на оставопримца.

Наредна разлика уочава се на плану одговорности. Банка је по основу уговора о сефу дужна да се стара о чувању неповредивости сефа, те да предузима потребне мере обезбеђења доброг стања сефа и надзора над њим (обавеза старања о интегритету сефа).¹⁴ У вези са тим, приступ сефу може се дозволити само кориснику, односно његовом пуномоћнику.¹⁵ Отуда, банка није ни одговорна за ствари похрањене у сеф. За евентуално уништење или оштећење ствари, одговорност банке може се засновати само ако корисник докаже да је пропаст, односно оштећење последица повреде обавезе банке да се стара о интегритету сефа.¹⁶ Другим речима, уколико, на пример, банчиним пропустом, треће неовлашћено лице приступи унутрашњости сефа, те ствари из сефа нестану, или буду оштећене, корисник ће моћи да позове банку на одговорност, али не због неадекватног чувања ствари, већ због повреде обавезе старања о неповредивости сефа.¹⁷

¹³ М. Васиљевић, (2018), 393–394; М. С. Quaglia, S. W. Verdura, *Contratos bancarios: locacion de cajas de seguridad*, Lexis Nexis Jurisprudencia, Argentina 2003-III-1054, <http://www.saij.gob.ar/marcelo-qualgia-contratos-bancarios-locacion-cajas-seguridad-dasa050090/123456789-0abc-defg0900-50asanirtcod>, 10. јул 2022.

¹⁴ М. Васиљевић, (2018), 394.

¹⁵ ЗОО, чл. 1062.

¹⁶ И. Јанковец, 604–605; С. Шогоров, *Банкарско право*, Пословни биро, Нови Сад 2004, 99.

¹⁷ Према ставу судске праксе, „банка је дужна да клијенту накнади штету због нестанка новца и ствари похрањених у сеф код банке, која је проузрокована кривичним делом тешке крађе од стране непознатог учиниоца“ јер „банка, у извршавању своје уговорне обавезе из своје професионалне делатности није поступила са повећаном пажњом и према правилима струке (члан 18, ЗОО) како би

Следећа разлика тиче се обавезе враћања ствари.¹⁸ Док је код уговора о остави оставопримац дужан да оставодавцу врати ствар предату на чување, код уговора о сефу банка ту обавезу нема, имајући у виду да код уговора о сефу нема ни пријема ствари на чување, те логично нема ни враћања. Закључењем уговора о сефу корисник стиче право употребе одређеног сефа у уговореном временском периоду. Као противчинидбу, корисник је дужан да банци плаћа одређену накнаду. Обавеза плаћања накнаде не зависи од тога да ли је корисник похранио ствар у сеф, нити висина накнаде од тога колико је дуго ствар била похрањена. Последишно, корисник сефа плаћа банци накнаду чак и ако је сеф све време празан,¹⁹ а висина накнаде се унапред уговара, те зависи од типа сефа (квалитета) и временског периода у коме је давалац сефа у обавези да стави предметни сеф на употребу кориснику. Могуће је да корисник у сеф најпре похрани једну ствар, а да након тога ту ствар „подигне“ из сефа, па у исти сеф смести неку другу ствар, или пак остави сеф празан до истека времена трајања уговора.²⁰ Са друге стране, евентуална накнада коју оставодавац плаћа оставопримцу представља противчинидбу за чување ствари.

2.2.1. Могућност „подизања“ похрањених ствари пре истека уговора

Код уговора о остави често се, како у теорији, тако и у пракси, поставља питање може ли оставодавац узети ствар (предмет оставе) назад пре истека уговора. Владајуће је схватање да оставодавац може тражити да му се ствар врати и пре истека рока, изузев кад рок није уговорен искључиво у интересу оставодавца.²¹ Сматра се да је рок уговорен у искључивом интересу оставодавца онда када је остава бестеретна. Међутим, уколико је уговорена теретна остава, не би се *a priori* смело тврдити да је рок важења уговора одређен у искључивом интересу оставодавца. Ипак, уколико би се оставодавцу ускратило право да поврати ствар и пре протеча уговореног рока, он би био онемогућен да ствар користи све док се она налази код оставопримца, што нарочито не би било оправдано уколико се предмет оставе може користити у сврхе привређивања. Чини се да би из потребе успостављања обостране заштите најадекватније било прихватити компромисно решење: допустити оставодавцу превремено подизање ствари, али

обезбедила добро стање сефа и надзор над њим, односно онемогућила приступ сефу неовлашћеним лицима (члан 1061 и 1062, ЗОО)“. Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж. 2285/2018 од 20. септембра 2018. године.

¹⁸ М. С. Quaglia, S. W. Verdura.

¹⁹ Н. Јовановић, В. Радовић, М. Радовић, 517.

²⁰ И. Јанковец, 605.

²¹ ЗОО, чл. 718, ст. 2.

уз признање оставопримцу права на наплату пуног износа уговорене накнаде.²²

Код уговора о сефу, како је већ поменуто, уговорне стране су дужне да предвиде у ком је року банка дужна да стави сеф на употребу кориснику. Корисник сефа је у могућности да дискреционо одлучује у ком тренутку ће „подићи“ ствар коју је у сеф претходно одложио,²³ а све до истека уговореног рока биће дужан да банци плаћа уговорену накнаду.²⁴ И у овом случају би се могло рећи да постоји компромис и уједначена заштита интереса обеју уговорних страна.

Разлика се такође може уочити у томе што, код уговора о остави, моментом када оставодавац „подигне“ ствар, уговор престаје да важи. Поновно чување ствари код оставопримца изискивало би и поновно закључење уговора о остави. Код уговора о сефу, пак, корисник сефа током трајања уговора може полагати и подизати једну исту или више различитих ствари више пута, при чему подизањем ствари уговор о сефу не престаје.

2.2.2. Туђа ствар у сефу

Правила уговора о остави изричито предвиђају могућност да предмет оставе буде и туђа ствар.²⁵ Међутим, полазећи од принципа савесности, закон посвећује и посебну пажњу питању оставе украдене ствари. Тако, ако се у случају оставе туђе ствари појави њен власник са захтевом за повраћај, оставопримац је дужан да о тужби обавести оставодавца, те да суду саопшти које лице му је спорну ствар предало на чување.²⁶ Уколико треће лице успе да докаже своје право својине на предметној ствари, успеће и да од оставопримца поврати државину на тој ствари.

Поставља се питање да ли би се, у случају када се у сеф похрани туђа ствар, могла сходно применити правила уговора о остави, имајући у виду да правила уговора о сефу ово питање не уређују. Чини се да је законодавац, прописивањем које се ствари могу (односно не

²² Такав став је у делу правне теорије заступљен код уговора о ускладиштењу, који представља оставу у привреди. Вид. И. Јанковец, „Уговор о ускладиштењу“ (чл. 737), *Коментар Закона о облигационим односима*, II књига, (ур. С. Перовић), Савремена администрација, Београд 1995, 1271. Чини се прихватљивим заступати овај став и у погледу грађанскоправне теретне оставе.

²³ Вид. И. Јанковец, 605.

²⁴ Штавише, у случају да корисник не плати макар један оброк уговорене накнаде, банци се пружа могућност да уговор о сефу раскине једностраном изјавом воље. Вид. ЗОО, чл. 1064, ст. 1

²⁵ ЗОО, чл. 713, ст. 1.

²⁶ ЗОО, чл. 713, ст. 2.

могу) положити у сеф, имао интенцију да заштити банку и кориснике других сефова од смештања у сеф опасних ствари. Имајући то у виду, може се закључити да, по слову закона, не постоје сметње за полагање туђе ствари у сеф (под претпоставком да није опасна, те не угрожава сигурност банке и других сефова). У том случају, поставља се питање има ли места сходној примени поменуте одредбе уговора о остави?

Имајући у виду различитост у погледу функционисања ова два уговора, чини се да на постављено питање треба одговорити негативно. Ово из разлога што корисник сефа не предаје ствар банци на чување. Тако, ни виндикациони захтев власника ствари против банке не би био основан.²⁷ Уколико би власник ствари захтевао од банке повраћај, она не би могла одговорити на захтев власника, имајући у виду њену обавезу старања о неповредивости сефа, као и чињеницу да банка не зна које се ствари у сефу налазе.

2.2.3. Правне последице пропаст ствари

Суштина уговора о остави се огледа у чувању ствари која је предмет оставе. С обзиром на то, пропаст исте нужно има за последицу престанак уговора. Супротно, у погледу уговора о сефу, пропаст ствари коју је корисник положио у сеф не повлачи за собом и престанак уговора о сефу, већ он опстаје до истека рока на који је уговор закључен, или до престанка по правилима о престанку уговора, што представља још једну разлику која говори у прилог томе да оставу не би требало сматрати правном природом уговора о сефу.

2.3. Закључна разматрања

Иако је уговор о сефу, као и уговор о остави, настао из потребе чувања ствари на сигурном, описане разлике између ова два уговора преовлађују у односу на сличности. Тако, различитости у погледу функционисања ова два уговора негирају оставу као правну природу уговора о сефу. Правила уговора о остави тешко је, па и немогуће сходно применити на неуређена питања везана за уговор о сефу. Из ових разлога, правну природу уговора о сефу не треба тражити у уговору о остави.

²⁷ Један од услова за основаност реиндикационог захтева је да субјект против кога је захтев усмерен има државину у погледу ствари чији се повраћај тражи. Вид. О. Станковић, М. Орлић, *Стварно право*, Београд 1999, 123–134; Закон о основама својинскоправних односа – ЗОСПО, *Службени лист СФРЈ*, бр. 6/80 и 36/90, *Службени лист СРЈ* бр. 29/96 и *Службени гласник РС*, бр. 115/2005 – др. закон, чл. 37.

3. СЕФ И БАНКАРСКИ НЕНОВЧАНИ ДЕПОЗИТ

Уговор о банкарском неновчаном депозиту представља такав правни посао на основу ког депонент предаје банци на чување одређене телесне покретне ствари, уз плаћање одређене накнаде, а банка се обавезује да примљене ствари чува са пажњом доброг стручњака и да их врати депоненту сагласно условима уговора.²⁸ Као и код уговора о сефу, смисао уговора о банкарском неновчаном депозиту састоји се у чувању одређених ствари код банке, те се на овој линији може уочити њихова сличност.

Међутим, разлике између ова два уговора су далеко бројније. У зависности од тога да ли је реч о отвореном или затвореном депозиту, разлике могу бити изражене у већој или мањој мери. Отворени неновчани депозит постоји у ситуацији када депонент предаје банци на чување одређену неупаковану ствар.²⁹ Депозитар је дужан да примљену ствар чува са пажњом доброг стручњака, те да је депоненту врати неоштећену на начин предвиђен уговором. Код сефа пак, банка не прима ствар на чување, а самим тим нема ни обавезу да је чува, односно да је врати кориснику.³⁰ Штавише, како се правна природа уговора о неновчаном депозиту огледа у уговору о остави,³¹ сви разлози против квалификације сефа као оставе важе и овде.

Затворени неновчани депозит пак подразумева предају банци на чување одређене упаковане ствари.³² По основу овог уговора банка није дужна да чува саму ствар, већ да се стара о неповредивости паковања (омота, кутије) у коме се ствар налази. Стога, банка не одговара депоненту за уништење или оштећење ствари, под претпоставком да је паковање (кутија) у коме се ствар налазила остало неоштећено.³³ На овој линији може се уочити да сличност између ова два уговора није довољна за квалификацију уговора о сефу као уговора о затвореном неновчаном депозиту.³⁴ Ово, пре свега, из разлога што уговор о затвореном неновчаном депозиту у суштини представља врсту уговора о остави, тако да сви аргументи против квалификације сефа као оставе важе и овде. Такође, како уговор о затвореном ненов-

²⁸ М. Васиљевић, (2018), 388; И. Јанковец, 602.

²⁹ И. Јанковец, 603; С. Јовановић, *Трговинско право*, Београд 2020, 139.

³⁰ О разлици између уговора о банкарском неновчаном депозиту и уговора о сефу, вид. А. Катунарић, *Банка – принципи и пракса банковног пословања*, треће издање, Загреб 1981, 247–248.

³¹ И. Јанковец, 602; М. Васиљевић, (2018), 388; С. Јовановић, 139.

³² И. Јанковец, 603.

³³ Н. Јовановић, В. Радовић, М. Радовић, 499.

³⁴ F. Gschnitzer, *Schuldrecht Besonderer Teil und Schadenersatz*, Wien 1963, 8.

чаном депозиту у српском праву представља неименовани уговор,³⁵ отуда ни из практичних разлога не би било прихватљиво држати да се у овом уговору огледа правна природа уговора о сефу.

4. СЕФ И ДЕПОНОВАЊЕ ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ

Закон о облигационим односима уређује уговор о депоновању хартија од вредности као посебан именовани уговор.³⁶ Реч је о уговору на основу кога се једна уговорна страна (депозитар) обавезује другој уговорној страни (депоненту) да прими одређене хартије од вредности, да их чува, да њима управља, те да их врати другој уговорној страни на њен захтев, а депонент се обавезује да за то плати одређену накнаду.³⁷

Иако и уговор о сефу и уговор о депоновању хартија од вредности обезбеђују сигурност у чувању хартија од вредности, постоје значајне разлике између њих. Прво, у сефу се могу чувати како хартије од вредности, тако и друге прикладне покретне ствари, док се уговор о депоновању хартија од вредности односи само на чување хартија од вредности. Међутим, у сефу се, са једне стране, могу чувати само оне хартије од вредности које постоје у физичком облику, док, са друге стране, уговор о депоновању хартија од вредности, поред њих, омогућава и чување дематеријализованих хартија од вредности.

Треће, чување ствари не представља обавезу банке код уговора о сефу. Супротно, једна од основних обавеза банке код уговора о депоновању хартија од вредности тиче се управо чувања хартија од вредности.

Четврто, код уговора о депоновању хартија од вредности, банка је у обавези да, поред чувања, предузима и радње управљања хартијама од вредности.³⁸ Супротно, банка као давалац сефа нема ни обавезу чувања, а још мање обавезу управљања хартијама од вредности.³⁹ Закључује се да, с обзиром на бројне суштинске разлике, уговор о депоновању хартија од вредности не решава питање правне природе уговора о сефу.

³⁵ Н. Јовановић, В. Радовић, М. Радовић, 498.

³⁶ Вид. ЗОО, чл. 1047 и 1051.

³⁷ Вид. М. Радовић, *Чување и администрирање (депозит) хартија од вредности*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2014, 26.

³⁸ Администрирање хартија од вредности подразумева предузимање радњи усмерених на вршење и очување права из хартија од вредности. Вид. М. Радовић, 353 и даље.

³⁹ О разликама између уговора о сефу и уговора о депоновању хартија од вредности, детаљније вид. М. Радовић, 37–38.

5. ЗАКУП КАО ПРАВНА ПРИРОДА УГОВОРА О СЕФУ

5.1. Начелна разматрања

У модерној правној теорији доминантно је становиште да се правна природа уговора о сефу крије у уговору о закупу.⁴⁰ Такво мишљење теорије прихватила је и пословна пракса, о чему, пре свега, сведочи терминологија општих услова пословања банака у којима се помиње „изнајмљивање“ сефова. Полазиште овог схватања правне природе уговора о сефу је његова квалификација као услужног банкарског посла.⁴¹

У српском праву, уговор о закупу је уговор којим се један уговорник (закуподавац) обавезује да преда одређену непотрошну ствар другом уговорнику (закупцу), а овај се обавезује да му за то плаћа одређену накнаду (закупнину) и да му по истеку одређеног времена исту ствар врати.⁴² Из дефиниције уговора уочљиве су и његове сличности и разлике са уговором о сефу.

5.2. Закуп као могућа правна природа уговора о сефу

Између уговора о сефу и уговора о закупу могу се уочити многе сличности. Прво, закуподавац је у обавези да закупцу стави на употребу одређену непотрошну ствар. Слично, банка се обавезује да кориснику стави сеф на употребу одређено време. Друго, купац и корисник сефа, као носиоци некарактеристичне престације, у обавези су да својим саговорницима плаћају одређену накнаду као противчинидбу за пружену услугу.

У начину функционисања ова два уговора чини се да нема битнијих разлика. Закупцу, односно кориснику сефа омогућено је да користе предмет уговора одређено време, за шта су у обавези да плаћају накнаду својим саговорницима. Правно посматрано, уговором о сефу омогућава се кориснику искључива употреба сефа. Тек након тога се поставља питање шта ће корисник сефа држати, односно, да

⁴⁰ С. Шогоров, 98; Н. Јовановић, В. Радовић, М. Радовић, 516; Т. Klanten, *Bankrechts-Handbuch – Band I*, 4 Auflage (Hrsg. Н. Schimansky, Н-Ј. Bunte, Н-Ј. Lwowski), München 2011, 2155; G. Augustin, W. Kregel, Н. Pikart (Hrsg.), *Das Bürgerliche Gesetzbuch mit besonderer Berücksichtigung der Rechtsprechung des Reichsgerichts und des Bundesgerichtshofes*, Band III, 1. teil, Walter de Gryter, Berlin – New York 1979, 41; E. Jaeger, *Konkursordnung mit Einführungsgesetzen* (Hrsg. F. Lent, F. Weber), 8. Auflage, Band I., Walter de Gryter & CO, Berlin 1958, 255.

⁴¹ О услужним пословима, вид. П. Стојановић, И. Зиндовић, „Правно одређење банкарских послова“, *Правни живот* 11/2010, 507–509.

⁴² Вид. ЗОО, чл. 567, ст. 1.

ли ће уопште нешто држати у сефу. У том смислу се уговор о сефу удаљава од оставе, те приближава уговору о закупу.⁴³

За пуноважност уговора о сефу није од важности да ли је у сеф положена нека ствар, или је пак сеф празан.⁴⁴ Корисник сефа има обавезу плаћања накнаде, не из разлога држања ствари у сефу, већ зато што му је банка ставила сеф на употребу и тиме створила услове за то држање. Исто тако, купац је у обавези да куподавцу плаћа накнаду за омогућавање употребе предмета закупа, чак и да он ту ствар фактички не употребљава.

5.2.1. *Обавеза одржавања сефа у исправном стању*

Банка, поред обавезе да стави сеф кориснику на употребу, дужна је и да исти сеф одржава у добром стању, те да врши надзор над њим,⁴⁵ баш као што је и куподавац у обавези да предмет закупа одржава у исправном стању.⁴⁶ Овим се може уочити још једна сличност између ова два уговора, што квалификацију уговора о сефу као уговора о закупу чини оправданијом. Дакле, давалац сефа нема обавезу чувања ствари, тако да и не одговара за њихово уништење, под условом да се ваљано старао о неповредивости сефа.⁴⁷ Корисник сефа, дакле, своје ствари штити не њиховим поверавањем на чување, већ њиховим полагањем у сеф који је заштићен од бројних ризика (поплаве, пожара, земљотреса, крађе, разбојништва итд.), те о чијој

⁴³ Корисник закључује уговор о сефу ради чувања ствари. Ипак, уговор о сефу омогућава кориснику само да дође до простора где ће сам чувати жељене ствари. Чување је, дакле, посредно. Како на основу уговора корисник стиче овлашћење употребе сефа, тако и конструкција уговора о сефу у највећој мери одговара конструкцији уговора о закупу. Вид. L. Auerbach, *Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen*, Teil 6, Walter de Gruyter, Berlin 1952, 153.

⁴⁴ У ситуацији када је сеф све време био празан, или пак уколико је само у једном периоду био попуњен, накнада коју корисник сефа плаћа даваоцу представља практично „мртву“ закупнину. Упоредива ситуација среће се код бродарског (чартер) уговора. Наиме, код овог уговора једна уговорна страна (бродар) ставља другој уговорној страни (наручиоцу превоза) одређени брод или део брода на употребу, а ради обављања превоза. Овај тип уговора о поморском превозу робе приближава се уговору о закупу, будући да су његови битни елементи одређење брода, као и накнада. Накнада се, као код закупа и сефа, плаћа за стављање брода на употребу, а не за пружање услуге превоза робе. Због тога се има платити у сваком случају, независно од тога да ли је наручилац попунио закупљени брод (део брода) робом, или то није случај. Вид: М. Васиљевић, (2018), 244–245.

⁴⁵ ЗОО, чл. 1061, ст. 2.

⁴⁶ ЗОО, чл. 570, ст. 1.

⁴⁷ J. W. Werhahn, *Bankbedingungen: Allgemeine Geschäftsbedingungen Private Banken (AGB B), Allgemeine Geschäftsbedingungen Sparkassen (AGB S), Allgemeine Geschäftsbedingungen Kreditgenossenschaften (AGB Kr)*, Wiesbaden 1973, 123.

неповредивости банка има обавезу да се стара.⁴⁸ Безбедност ствари, дакле, постиже се тек посредно.⁴⁹

5.2.2. Државина на сефу и стварима у сефу

У литератури не постоји јединствен став по питању државине на сефу, односно на стварима које се у њему налазе. Док се са једне стране истиче да је банка непосредни држалац сефа са стварима у њему, са друге стране налазе се аутори који држе да су сеф и ствари у њему у државини корисника.⁵⁰ Део литературе другог становишта, као аргумент додаје да је модеран концепт државине више замишљен као идеална моћ него као фактички однос.⁵¹

Требало би, чини се, стати на становиште да је непосредна државина на сефу и његовој садржини код корисника. Ипак, треба признати и да је, у овом контексту, општа концепција државине умногоме измењена, те да схватању појма државине треба приступити опрезно.⁵²

Прво, државина корисника битно је ограничена радним временом банке.⁵³ Друго, општи услови пословања банака неретко ограничавају корисницима слободу приступа сефовима, прописивањем услова присуства овлашћеног службеника, те обавезе корисника да докажу свој

⁴⁸ Д. Вељковић, „Уговор о сефу“ (чл. 1061), *Облигационо право кроз коментар Закона и облигационим односима, са регистром појмова*, Пословни биро, Београд 2005, 931.

⁴⁹ L. Auerbach, 150–151.

⁵⁰ Вид. Н. Јовановић, В. Радовић, М. Радовић, 516.

⁵¹ М. С. Quaglia, Sergio W. Verdura.

⁵² У литератури се срећу схватања да банка и након издавања сефа задржава државину над њим из разлога што се сеф и након издавања налази у њеном трезору, али да државина на сефу нужно припада и кориснику сефа будући да је он држалац ствари које се у њему налазе (концепција судржавине). Упор. С. Јанковић, „Проблем одговорности јавне гараже за нестанак возила из гаражног простора“, *Право и привреда* 10–12/2011, 195. Иако се концепција о судржавини на сефу чини прихватљивом, потребно је нарочито нагласити да евентуална судржавина на сефу не би смела овај уговор приближити остави, те негирати закуп као његову правну природу. Наиме, све и да банка има својеврсну државину на сефу, државину корисника сефа треба сматрати „јачом“. Закључењем уговора о сефу, кориснику сефа банка ставља сеф на употребу. То значи да је корисник сефа тим моментом стекао државину на сефу. Јача државина корисника се огледа у томе што је корисник искључиво овлашћен да сеф употребљава, те да приступа његовој унутрашњости. Како банка то овлашћење нема, њена државина на сефу би се могла оквалитиковати као „гола државина“.

⁵³ Raiffeisen Bank ад Београд, Општи услови пословања са сефовима, https://raiffeisenbank.ba/sites/default/files/dokumenti/2018-01/Opsti%20uslovi%20Sefovi-%2001_2018.pdf, 12. јул 2022.

идентитет приликом приступања изнајмљеним сефовима.⁵⁴ Штавише, познато је да услови пословања банака временски ограничавају боравак корисника сефа у трезору банке.⁵⁵ Најзад, у случају појаве ванредних околности, приступ сефу може бити у већој или мањој мери ограничен, или потпуно онемогућен. Тако, на пример, проглашење ванредног стања, те ограничење рада банака, нужно ће се одразити и на корисникову државину.⁵⁶

Наведене модификације, ипак, не би требало да негирају квалификацију уговора о сефу као уговора о закупу.⁵⁷ *Ratio* појединих ограничења је потреба заштите безбедности банке и осталих њених клијената, без којих би се њихова сигурност могла озбиљно довести у питање.⁵⁸

5.2.3. Обавеза употребе сефа у складу са наменом

Закупац, односно корисник сефа дужни су да сеф, односно предмет закупа употребљавају у складу са наменом. Код уговора о сефу, међутим, ова дужност корисника није изричито прописана, али се из одредбе о његовој дужности да у сеф не уноси ствари које би могле да угрозе сигурност банке и других сефова имплицитно може закључити

⁵⁴ L. Gramlich, et. al., *Gabler Banklexikon (K-Z), Bank – Börse - Finanzierung*, 15. Auflage (Hrsg. L. Gramlich, P. Gluchowski, A. Horsch, K. Schäfer, G. Waschbusch), Springer Gabler, Wiesbaden 2020, 1774.

⁵⁵ „Клијент према својој потреби може несметано користити сеф и полагати, односно подизати ствари из сефа сваког радног дана у оквиру радног времена експозитуре у којој се налази сеф, уз задржавање не дуже од 15 минута и уз претходни договор са овлашћеним лицем у Банци. Банка може одобрити Клијенту задржавање у просторијама у којима се налази сеф и дуже од 15 минута уз најаву најмање један радни дан унапред“. Addiko Bank ад Београд, Општи услови пословања, <https://www.addiko.rs/static/uploads/Opsti-uslovi-poslovanja-Addiko-Bank-a.d.-Beograd-1.pdf>, 12. јул 2022.

⁵⁶ Тако, када је услед пандемије вируса COVID-19 у Републици Србији проглашено ванредно стање, банке су, с циљем спречавања опасности од ширења вируса, донеле одлуку о скраћивању свог радног времена. НЛБ Комерцијална банка ад Београд – Радно време експозитура, <https://www.kombank.com/sr/vesti/radno-vreme-ekspozitura-24580>, 05. јул 2022.

⁵⁷ L. Auerbach, 152.

⁵⁸ Модификована државина не треба да негира закуп као правну природу уговора о сефу из још једног разлога. Постоје примери за које је неспорно да представљају закуп, а у којима је закупцу лимитирана могућност приступа закупљеној ствари. Тако се у литератури наводи да закуп постоји у ситуацији када одређено лице уз накнаду користи клавир који се све време налази у соби свог власника. Вид. L. Auerbach, 152. Дакле, у овим случајевима се не може рећи да купац има државину у њеном чистом облику, али се ипак негира да је реч о односу из уговора о закупу. На исти начин требало би третирати ситуацију код уговора о сефу.

да она постоји.⁵⁹ Иако другачије формулисана, чини се да је дужност уздржавања од уношења у сеф опасних ствари конкретизација обавезе употребе сефа у складу са наменом, која је прописана правилима уговора о закупу. Уколико би корисник сефа унео у сеф опасну ствар, тиме би се истовремено могло рећи да је користио сеф противно његовој намени. Правила уговора о сефу у том случају прописују право банке да раскине уговор.⁶⁰ Чини се да би се целисходнија заштита постигла уколико би раскид, уместо одлуком банке, наступао *ex lege*. Ипак, правом банке на раскид без опомене и без отказног рока, пружа се виши степен заштите од општег режима прописаног правилима уговора о закупу.

Када корисник пак на други начин употребљава сеф противно његовој намени, чини се да би се сходно могла применити правила уговора о закупу о дужности закупца да води рачуна о намени ствари, те правила о санкцији за случај повреде ове дужности. Тежина санкције зависи од тога да ли купац повредом прописане дужности изазива „опасност знатне штете за куподавца“. Уколико то није случај, закон предвиђа право куподавца на накнаду штете. Уколико је пак то случај, куподавцу се признаје право на раскид уговора, уз претходну опомену, али без обавезе поштовања отказног рока.⁶¹

Дакле, ако са једне стране, корисник унесе у сеф опасне ствари, примениће се правило уговора о сефу, те ће банка моћи да раскине уговор без опомене и без отказног рока. Са друге стране, уколико корисник на други начин (не уносом опасних ствари) користи сеф противно намени, требало би сходно применити правила уговора о закупу, те банци дати право на накнаду штете, односно раскид, зависно од тежине повреде. Подобност правила уговора о закупу за сходну примену на нерегулисана питања уговора о сефу јак су аргумент у прилог квалификацији уговора о сефу као закупа.

⁵⁹ Вид. ЗОО, чл. 1063, ст. 1. С. Јовановић, 142; Б. Лоза „Уговор о сефу“ (члан 1063), *Коментар Закона о облигационим односима II*, друго издање (ур. Б. Т. Благојевић, В. Круљ), Савремена администрација, Београд 1983, 2154–2155.

⁶⁰ Вид. ЗОО, чл. 1063, ст. 2.

⁶¹ М. Орлић „Уговор о закупу“ (члан 582), *Коментар Закона о облигационим односима*, II књига, (ур. С. Перовић), Савремена администрација, Београд 1995, 1054. Ако купац и после опомене куподавца употребљава ствар противно уговору или њеној намени, или запушта њено одржавање, те постоји опасност знатне штете за куподавца, овај може отказати уговор без давања отказног рока. (ЗОО, чл. 582).

5.2.4. Дозвољеност подзакупа сефа⁶²

Анализом сличности и разлика између сефа и закупа нужно се поставља питање оправданости подзакупа сефа. Чини се да подзакуп сефа не би требало допустити.

Прво, уговор о сефу је трговинскоправни посао, јер га закључује давалац сефа (привредни субјект), са корисником (који може бити и физичко лице). Подзакуп сефа омогућио би да се на страни „подзакуподавца“ сефа нађе било који корисник сефа из главног уговора, па и физичко лице, што, чини се, не би требало допустити, имајући у виду трговинскоправни карактер уговора о сефу.⁶³ Чини се да подзакуп сефа није оправдан чак ни у случају привредног субјекта као подзакуподавца, имајући у виду да он (подзакуподавац) фактички не би био у могућности да извршава све оно што је обавеза даваоца сефа, јер се сеф не налази у његовом трезору (просторијама), већ у трезору (просторијама) другог субјекта (даваоца сефа из главног уговора).

Такође, забрана подзакупа сефа чини се оправданом и са аспекта заштите банке. Подзакупом сефа, банка (давалац сефа из главног уговора о сефу) би била принуђена на однос (индиректан, посредством корисника сефова) са лицима са којима, имајући у виду политику свог пословања, не би закључила уговор (нпр. лица са криминалним досијеом), што није оправдано.⁶⁴

Најзад, правила уговора о закупу забрањују подзакуп ако би његово закључење створило штетне последице закуподавцу.⁶⁵ Због

⁶² Подзакуп постоји у ситуацији када закупац из главног уговора (уговора о закупу) преда закупљену ствар на коришћење трећем лицу (подзакупцу), при чему му подзакупац за то плаћа одговарајућу накнаду. Више о подзакупу вид. С. Перовић, 657–659.

⁶³ Једно од битних обележја уговора о сефу јесте то да је реч о трговинскоправном послу. Ово из разлога што је носилац карактеристичне престације (давалац сефа) без изузетка привредни субјект који се бави стављањем сефова на употребу у оквиру своје делатности (нпр. банка, односно други субјекти чија је искључива делатност издавање сефова) или у вези са обављањем своје делатности (нпр. угоститељски објекти који се примарно баве делатношћу пружања угоститељских услуга, а у вези са тиме се могу бавити и издавањем сефова, односно ормарића за одлагање ствари). О трговинскоправном својству банкарских послова, вид. Н. Јовановић, В. Радовић, М. Радовић, 451.

⁶⁴ Закон о банкама – ЗОБ, *Службени гласник РС*, бр. 107/05, 91/10 и 14/15, чл. 4, ст. 3. „Банка има право да на основу оцене надлежних служби Банке и одлука њених органа (на недискриминаторној основи) слободно изврши избор Клијента са којим ће ступити у пословне односе, што укључује и дискреционо право да одбије закључивање уговора, односно пружање услуге Клијенту.“ Euro Bank ад Београд, Општи услови пословања, https://www.eurobank.rs/upload/OUP_2020/Opsti_uslovi_poslovanja_Eurobank_a.d._u_primeni_od_18.03.2020__.pdf, 15. јул 2022.

⁶⁵ Вид. ЗОО, чл. 586, ст. 1. С. Перовић, 657.

специфичности и осетљивости банкарске делатности, чини се да би допуштањем подзакупа сефова могле настати изразито штетне последице за банку. С обзиром на то да је искључење подзакупа дозвољено и код самог закупа, чини се да неоправданост подзакупа сефа не треба да дира у квалификацију уговора о сефу као уговора о закупу. Наиме, сходном применом прописаног правила о искључењу подзакупа, обезбеђује се заобилажење подзакупа сефа, те заштита банака, али се тиме не негира закуп као правна природа уговора о сефу.

5.2.5. Законско заложно право банке

У српском праву, банка има првенство наплате потраживања према кориснику сефа (законско заложно право банке на новцу и предметима који се налазе у сефу). *Ratio* законског заложног права банке је потреба њихове заштите од неодговорности и фразулозног поступања њихових клијената. У вези са тим, поставља се питање да ли ће банци у сваком случају законско заложно право бити од користи? Како је већ помињано, сеф може остати празан током читавог времена трајања уговора. У том случају, законско заложно право банци не би пружало никакву заштиту. Уколико би корисник у сеф одложио ствари без вредности, или изразито мале тржишне вредности, институт законског заложног права банке био би потпуно бескористан.

За потребе анализе правне природе уговора о сефу, корисно је поставити питање да ли је државина на стварима у сефу нужна претпоставка за заснивање законског заложног права на истим? Код већине законских заложних права у трговини, језичким тумачењем законских одредаба, може се закључити да је државина нужан услов конституисања законске залоге.⁶⁶ Да ли је то случај и код уговора о сефу?

⁶⁶ Тако, на пример, „превозилац има право залогe на стварима које су му предате ради превоза или у вези са превозом, док их држи или док има у рукама исправу помоћу које може располагати њима“. Вид. ЗОО, чл. 679, ст. 1. Даље, „отпремник има право залогe на стварима предатим ради отпремања и у вези са отпремањем све док их држи или док има у рукама исправу помоћу које може располагати њима“. ЗОО, чл. 846, ст. 1. „Комисионар има право залогe на стварима које су предмет уговора о комисиону док се те ствари налазе код њега, или код неког који их држи за њега, или док он има у рукама исправу помоћу које може располагати њима.“ ЗОО, чл. 786, ст. 1. У овим случајевима неспорно је да је државина нужан услов за установљавање законске залогe. Међутим, како се законско заложно право које претпоставља државину готово изједначава са институтом ретенције, у теорији се, *de lege ferenda*, сугерише измена досадашње концепције, те одустајање од државине као услова за успостављање законске залогe. Вид. С. Јанковић, „Превозиочево законско заложно право и нови Грађански законик Републике Србије“, *Право и привреда* 4–6/2015, 512–513.

Уколико јесте, могло би се закључити да је банка држалац ствари из сефа. На тај начин би се концепција закупа као правне природе уговора о сефу могла озбиљно довести у питање. Према слову закона, „банка има право првенства наплате накнаде настале из уговора о сефу из новчаног износа који је пронађен у сефу, као и из цене добијене продајом других ствари нађених у сефу“.⁶⁷ На основу овакве формулације, ипак се чини да на постављено питање треба дати негативан одговор. Законодавац не говори о *државини* на стварима као услову за заснивање законске залогe, већ, супротно томе, помиње *ствари које су у сефу нађене*. Тако, законско заложно право банке код уговора о сефу не дира у концепцију државине на сефу и стварима из сефа, те не дира ни у закуп као правну природу уговора о сефу.

6. УГОВОР О СЕФУ КАО МЕШОВИТ УГОВОР

Према трећем схватању, уговор о сефу је по својој правној природи мешовит уговор, са елементима више уговора, посебно уговора о закупу и уговора о остави.⁶⁸ Тако, у појединим сегментима, уговор о сефу ближи је остави, те се на те сегменте примењују правила уговора о остави, док је у неким сегментима ближи закупу, у ком случају се сходно примењују правила уговора о закупу. Неки аутори, поред закупа и оставе, у уговору о сефу виде и елементе неких других уговора.⁶⁹

Међутим, противници схватања уговора о сефу као мешовитог уговора истичу да уговор о сефу ни у једном свом сегменту нема додирних тачака са уговором о остави, наводећи за то разлоге о којима је већ било речи.⁷⁰ Чини се да такав став треба сматрати исправним из разлога што се уговор о сефу и уговор о остави суштински разли-

⁶⁷ ЗОО, чл. 1064, ст. 3.

⁶⁸ И. Јанковец, 604; И. Јанковец, „Уговор о сефу“ (чл. 1061), *Коментар Закона о облигационим односима*, II књига (ур. С. Перовић), Савремена администрација, Београд 1995, 1639; И. Јанковец, М. Мићовић, *Привредно право*, Крагујевац 2006, 474; „По својој правној природи, уговор о сефу има одређене елементе уговора о остави (предаја ствари на чување), уговора о закупу (закупљује се одређени простор банке за безбедно чување покретних ствари) и уговора о затвореном депозиту (банка нема увид у то шта се депонује у сеф).“ С. Јовановић, 141–142; С. G. Gerscovich, *Consumidores bancarios. Derechos economicos de los bancos y sus clientes*, Abeledo-Perrot, Buenos Aires 2011, 347; D. E. Moeremans, *Contrato de caja de seguridad. Prueba del contenido*, LA LEY, 2005E, 232; E. Barbier, „Servicio de caja de seguridad“, *Código civil y comercial de la Nación. Comentado* (dir. R. L. Lorenzetti), Rubinzal Culzoni Editores, Santa Fe 2015, 287.

⁶⁹ С. Bollini Shaw, E. Boneo Villegas, *Manual para operaciones bancarios y financieras*, 4. edicion actualizada Abeledo-Perrot, Buenos Aires 1997, 516.

⁷⁰ L. Auerbach, 151.

кују, те самим тим уговор о сефу не садржи у себи елементе за које се може рећи да изводе своје порекло из уговора о остави.

7. УГОВОР О СЕФУ КАО *SUI GENERIS* УГОВОР

У правној теорији присутно је и становиште да уговор о сефу представља *sui generis* уговор.⁷¹ Ово становиште је претежно присутно у француској правној теорији.⁷²

Аутори овог става полазе од тога да је уговор о сефу, иако у одређеним аспектима сличан другим именованим уговорима, ипак у тој мери специфичан, тако да је немогуће наћи његову правну природу у неком од именованих уговора. Елементи других уговора садржани у уговору о сефу, према ставу ове групе аутора, изгубили су своју индивидуалност, тако да је уговор о сефу *sui generis* уговор.⁷³ Полазећи од оваквог схватања, у недостатку посебних правних правила, на уговор о сефу директно се примењују правила уговорног права, те општа правила облигационог права.

Иако је неспорно да је уговор о сефу у великој мери специфичан, ипак, с обзиром на бројне заједничке карактеристике са другим именованим уговорима, а посебно са уговором о закупу, треба сматрати да квалификација уговора о сефу као *sui generis* уговора није прихватљива у нашем праву.

Уосталом, квалификација уговора о сефу као *sui generis* уговора не би на најадекватнији начин решила низ практичних питања која се у вези са уговором о сефу постављају. Имајући у виду да постоји именовани уговор који са уговором о сефу има доста сличности, те чија се правила могу сходно применити на уговор о сефу, занемаривање правила тог уговора, те директна примена општих правила уговорног права, не би била оправдана са аспекта правилне примене материјалног права и потребе уређивања друштвених односа најмеродавнијим правним правилима.

8. ЗАКЉУЧАК

Идеја уговора о сефу састоји се у омогућавању чувања вреднијих ствари на безбедном месту. Како се реализација ове идеје најчешће постиже или поверавањем ствари стручном лицу на чување (остава),

⁷¹ М. Васиљевић, (2018), 394; М. Васиљевић, *Банкарски послови и меница*, Београд 1993, 22.

⁷² Ch. Gavalda, J. Stoufflet, *Droit bancaire institutionis - Comptes – Opérations - Services*, 8. édition, LexisNexis Litec, Paris 2020, 704–705.

⁷³ A. E. Freytes, *Contrato de cajas de seguridad*, Cordoba 2014, 101.

или изнајмљивањем безбедног простора у коме ће те ствари бити смештене (закуп), отуда остава и закуп у правној теорији фигурирају као два најдоминантнија одговора на питање у чему се састоји правна природа уговора о сефу.

Иако у погледу каузе закључења сличан остави, чини се да се правна природа уговора о сефу не може наћи у уговору о остави, имајући у виду описане разлике које ова два уговора фундаментално удаљују. Како ова два уговора функционишу на потпуно различите начине, чини се да правила уговора о остави нису адекватна за сходну примену на уговор о сефу, а самим тим и да нема оправдања држати да је правна природа уговора о сефу уговор о остави. Из истих разлога треба негирати квалификацију уговора о сефу као уговора о банкарском неновчаном депозиту, уговора о депоновању хартија од вредности, као и схватање о мешовитој природи уговора о сефу са елементима уговора о остави и уговора о закупу. У погледу становишта о *sui generis* уговору, чини се да је неоправдано да се, због неколико специфичности, одустане од утврђивања његове правне природе.

Наиме, имајући у виду претходно изложене сличности уговора о сефу и уговора о закупу, као и могућност да се бројна правила уговора о закупу примене на нерегулисана питања уговора о сефу те реше практични проблеми, теоријски је и практично најоправданије држати да је уговор о сефу по својој правној природи уговор о закупу. Без обзира на поједине различитости између ова два уговора, чини се да уговор о сефу дели највећи број заједничких особина са закупом, те да је такво одређење правне природе уговора о сефу најадекватније, а нарочито с обзиром да сврха утврђивања правне природе мора бити померена са чисто теоријског на практични терен. Једино ће у том случају анализа правне природе уговора о сефу (али и сваког другог уговора) добити практични значај.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Augustin, Georg, Kregel, Wilhelm, Pikart, Heinz (Hrsg.), *Das Bürgerliche Gesetzbuch mit besonderer Berücksichtigung der Rechtsprechung des Reichsgerichts und des Bundesgerichtshofes*, Band III, 1. teil, Walter de Gryter, Berlin – New York 1979;
2. Auerbach, Leonard (ed.), *Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen*, Teil 6, Walter de Gryter, Berlin 1952;
3. Благојевић, Борислав Т., *Посебни део облигационог права*, Београд 1939;

4. Благојевић, Борислав Т., Круљ, Врлета (ур.), *Коментар Закона о облигационим односима*, Савремена администрација, Београд 1983;
5. Bollini Shaw, Carlos, Boneo Villegas, Eduardo, *Manual para operaciones bancarios y financieras*, 4. edición actualizada Abeledo-Perrot, Buenos Aires 1997;
6. Васиљевић, Мирко, *Трговинско право*, Београд 2018;
7. Васиљевић, Мирко, *Банкарски послови и меница*, Београд 1993;
8. Вељковић, Драгослав, *Облигационо право кроз коментар Закона и облигационим односима, са регистром појмова*, Пословни биро, Београд 2005;
9. Gavalda, Christian, Stoufflet, Jean, *Droit bancaire institutionis-Comptes- Opérations-Services*, 8. édition, LexisNexis Litec, Paris 2020;
10. Gerscovich, Carlos G, *Consumidores bancarios. Derechos economicos de los bancos y sus clientes*, Abeledo-Perrot, Buenos Aires 2011;
11. Gramlich, Ludwig, Gluchowski, Peter, Horsch, Andreas, Schäfer, Klaus, Waschbusch, Gerd (Hrsg.), *Gabler Banklexikon (K-Z), Bank – Börse - Finanzierung*, 15. Auflage, Springer Gabler, Wiesbaden 2020;
12. Gschnitzer, Franz, *Schuldrecht Besonderer Teil und Schadenersatz*, Wien 1963;
13. Esper, Mariano, *Manual de contratos civiles y comerciales*, parte especial, Abeledo – Perrot, Buenos Aires 2011;
14. Jaeger, Ernst, *Konkursordnung mit Einfuhrungsgesetzen* (Hrsg. F. Lent, F. Weber), 8. Auflage, Band I., Walter de Gryter & CO, Berlin 1958;
15. Јанковец, Ивица, *Привредно право*, Београд 1999;
16. Јанковец, Ивица, Мићовић, Миодраг, *Привредно право*, Крагујевац 2006;
17. Јанковић, Светислав, „Превозиочеве законско zaloжно право нови Грађански законик Републике Србије“, *Право и привреда* 4–6/2015;
18. Јанковић, Светислав, „Проблем одговорности јавне гараже за нестанак возила из гаражног простора“, *Право и привреда* 10–12/2011;
19. Јовановић, Небојша, Радовић, Вук, Радовић, Мирјана, *Трговинско право*, Београд 2020;
20. Јовановић, Слободан, *Трговинско право*, Београд 2020;
21. Катунарић, Анте, *Банка – принципи и пракса банковног пословања*, треће издање, Загреб 1981;
22. Лоза, Богдан, *Облигационо право – посебни дио*, Сарајево 1977;
23. Lorenzetti, Ricardo Luis, *Código civil y comercial de la Nación. Comentario*, Rubinzal Culzoni Editores, Santa Fe 2015;
24. Moeremans, Daniel E, *Contrato de caja de seguridad. Prueba del contenido*, LA LEY, 2005E;
25. Перовић, Слободан (ур.), *Коментар Закона о облигационим односима*, II књига, Савремена администрација, Београд 1995;

26. Перовић, Слободан, *Облигационо право*, Београд 1980;
27. Радовић, Мирјана, *Чување и администрирање (депозит) хартија од вредности*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2014;
28. Станковић, Обрен, Орлић, Миодраг, *Стварно право*, Београд 1999;
29. Стојановић, Предраг, Зиндовић, Илија, „Правно одређење банкарских послова“, *Правни живот* 11/2010;
30. Schimansky, Herbert, Bunte, Hermann-Josef, Lwowski, Hans-Jürgen (Hrsg.), *Bankrechts-Handbuch – Band I*, 4 Auflage, München 2011;
31. Freytes, Alejandro Enrique, *Contrato de cajas de seguridad*, Cordoba 2014;
32. Шогоров, Стеван, *Банкарско право*, Пословни биро, Нови Сад 2004;
33. Werhahn, Jürgen W., *Bankbedingungen: Allgemeine Geschäftsbedingungen Private Banken (AGB B), Allgemeine Geschäftsbedingungen Sparkassen (AGB S), Allgemeine Geschäftsbedingungen Kreditgenossenschaften (AGB Kr)*, Wiesbaden 1973.

Правни прописи

1. Закон о банкама, *Службени гласник РС*, бр. 107/05, 91/10 и 14/15;
2. Закон о облигационим односима – ЗОО, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 57/89 и *Службени лист СРЈ*, бр. 31/93;
3. Закон о основама својинскоправних односа, *Службени лист СФРЈ*, бр. 6/80 и 36/90, *Службени лист СРЈ*, бр. 29/96 и *Службени гласник РС*, бр. 115/2005 – др. закон;
4. Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж. 2285/2018 од 20. септембра 2018. године;
5. Пресуда Привредног апелационог суда у Београду, 4 Пж 5454/19 од 11. марта 2020. године.

Интернет извори

1. Addiko Bank ад Београд, Општи услови пословања, <https://www.addiko.rs/static/uploads/Opsti-uslovi-poslovanja-Addiko-Bank-a.d.-Beograd-1.pdf>, 12. јул 2022;
2. Euro Bank ад Београд, Општи услови пословања, https://www.euro-bank.rs/upload/OUP_2020/Opsti_uslovi_poslovanja_Eurobank_a.d._u_primeni_od_18.03.2020_.pdf, 15. јул 2022;
3. НЛБ Комерцијална банка ад Београд, Издавање сефова, Сефови НЛБ Комерцијалне банке – чувари Ваших вредности, <https://www.kombank.com/sr/stanovnistvo/ostalo/izdavanje-sefova>, 10. јул 2022;
4. НЛБ Комерцијална банка ад Београд – Радно време експозитура, <https://www.kombank.com/sr/vesti/radno-vreme-ekspozitura-24580>, 5. јул 2022;

5. Raiffeisen Bank ад Београд, Општи услови пословања са сефовима, https://raiffeisenbank.ba/sites/default/files/dokumenti/2018-01/Opsti%20uslovi%20Sefovi%2001_2018.pdf, 12. јул 2022;
6. Quaglia, Marcelo C., Verdura, Sergio W., *Contratos bancarios: locacion de cajas de seguridad*, Lexis Nexis Jurisprudencia, Argentina 2003-III-1054, <http://www.saij.gob.ar/marcelo-qualgia-contratos-bancarios-locacion-cajas-seguridad-dasa050090/123456789-0abc-defg0900-50asanirtcod>, 10. јул 2022.

Junior Research Assistant Milena Momčilov, LL.M.

Institute of Comparative Law, Belgrade

SAFE DEPOSIT BOX CONTRACT – PROBLEMS AND IMPORTANCE OF DETERMINING ITS LEGAL NATURE

Summary

The legal nature of the contract is of great theoretical and practical importance. When the rules of a contract do not specifically regulate a particular contract issue, finding measurable regulations involves determining its legal nature. Generally, determining the legal nature of a contract does not cause specific dilemmas in legal theory and practice. However, there are some contracts with a disputed legal nature. Regarding the safe deposit box contract, there is no single answer to the question of its legal nature. Also, the regulation of this contract in most legal systems is rudimentary. Bearing that in mind, the legal nature of the safe deposit box contract becomes especially significant. This article attempts to analyze safe deposit box contracts with respect to their legal nature, the problems involved in determining their essence and importance. By comparing the safe deposit box contract to similar contracts, the author seeks to determine which of these share the most characteristics with the safe deposit box contract. Furthermore, since the safe deposit box contract has many specific characteristics, an attempt is made to determine which rules would be the most appropriate to apply to the safe deposit box contract. In this way, defining the legal nature of the safe deposit box contract gains equal theoretical and practical significance, solving a number of practical problems and contributing to further development of legal theory.

Key words: *Safe deposit box contract; Safe deposit box; Legal nature; Lease agreement; Deposit; Sui generis contract.*